

КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ ОЦІНКИ СТІЙКОСТІ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ

ПАНАСЕНКО Г., к. е. н., доцент Макіївського економіко-гуманітарного інституту

Формування стійкої фінансової системи – фундаментальна мета соціально-економічної політики будь-якої країни. Різні держави вирішують цю проблему відповідно до особливостей структури економічної, фінансової, політичної систем, проте рано чи пізно всі вони доходять висновку щодо доцільності формування системи аналізу стану фінансового сектору економіки. Актуальність цієї проблеми пов'язана з підвищенням інтересу до питань економічної (фінансової) безпеки держави, що охоплюють оцінку рівня "імунітету" фінансової системи до внутрішніх і зовнішніх шоків, аналіз контрольованості фінансових потоків країни та їх достатність для стійкого економічного розвитку. Лауреат Нобелівської премії Дж. Б'юкенен зазначав, що для

© Панасенко Г., 2010

ВІСНИК КНТЕУ 6/2010

99

урядів усіх країн існує проблема дефіциту ресурсів, насамперед фінансових [1, с. 560]. Фінансовий сектор виокремлюється в самостійну складову економічної системи, ускладнюється його структура, підвищується роль та посилюється вплив фінансової сфери на реальний сектор економіки. За оцінками А. Крилової, відношення валової доданої вартості, створеної у фінансовому секторі України, до внутрішнього валового продукту в 2005 р. становило 4.61 %. Для порівняння: в Австрії – 4.64, Німеччині – 4.14, Польщі – 3.63, Чехії – 2.72 % [2, с. 36].

Упродовж останніх десятиліть спостерігається значна нестабільність розвитку фінансового сектору, що спричиняє хиткість фінансових систем багатьох країн світу. Це пояснюється не тільки зовнішніми чинниками, а й внутрішніми проблемами їх становлення. Результати досліджень фінансових криз доводять, що, як правило, саме на рівні суб'єктів господарювання формуються основні джерела кризових ситуацій. Особливо актуально це для країн із перехідною економікою (в тому числі й України), яким у ході свого розвитку доводиться вирішувати якісно нові проблеми макроекономічного управління, адже функціонування перехідної економіки часто відбувається в умовах перманентної кризи та наявності різноманітних структурних, економічних, соціальних, правових проблем, які потребують негайного вирішення. Механізми державного управління таких економік об'єднує, з одного боку, загальна антикризова спрямованість, оскільки в основі діяльності органів державного управління лежить прагнення зупинити розгортання структурних кризових явищ, спричинених трансформацією економіки, а з іншого – бажання досягти значніших успіхів у забезпеченні довгострокового сталого розвитку, що дало б змогу скоротити відставання від промислово розвинених країн.

Досить часто в нашій країні вибір оптимальної моделі досягнення фінансової стабільності, визначення відповідного механізму, технології та менеджменту для реалізації поставлених завдань відбуваються без реальної оцінки наслідків запровадження економічних перетворень і забезпечення ефективності суспільних благ у процесі виконання зобов'язань держави. Національний банк України запровадив основні елементи системи оцінки фінансової стійкості й запобігання фінансовим кризам (мікропруденційний аналіз банківської системи, збір та обробка статистичної інформації, аналіз макроекономічних процесів) декілька років тому. Однак і до сьогодні не можна стверджувати, що координація й узагальнення результатів діяльності цих елементів системи є досконалыми. Це істотно знижує ефективність прийняття рішень щодо регулювання діяльності як окремих ланок, так і всієї системи в цілому. Тому економіка України потребує напрацювання теоретичних, правових і адміністративно-організаційних механізмів регулювання фінансового стану держави та упередження загрози її фі-

нансової стійкості. Отже, дослідження міжнародного досвіду побудови системи оцінки фінансової стійкості як елемента загальнодержавного управління економікою, формування комплексного підходу до визначення її поточного стану та розробка системи заходів для забезпечення від фінансових криз стають для вітчизняної фінансової системи актуальною науковою та практичною проблемою.

Зарубіжні економісти інтенсивно досліджують проблеми фінансової стійкості, особливо активно над цим працюють спеціалісти центральних банків Великої Британії, Нідерландів, Франції, Чехії, Японії. Серед вітчизняних науковців і практиків слід відзначити В. Гейця, Г. Задорожного, Р. Лисенка, І. Лютого, Р. Набока, С. Науменкову, Т. Смовженко, А. Шаповалова, В. Зінченка.

Незважаючи на значні здобутки у дослідженні проблем забезпечення фінансової стабільності поняття стійкості фінансової системи у вітчизняній та іноземній наукових школах досі остаточно не сформувалося. Водночас не має універсального визначення, яке б розкривало основні функції, завдання і критеріальні ознаки фінансової стійкості, індикатори її оцінки. Відсутні якісні механізми, які зменшують вразливість банківської системи до зовнішніх і внутрішніх факторів дестабілізації, підвищують якість та ефективність її діяльності.

Метою статті є узагальнення досвіду використання систем оцінки фінансової стабільності, які останнім часом активно впроваджуються у багатьох країнах світу, та розробка методичних рекомендацій щодо забезпечення стійкості фінансової системи України, що можуть бути використані для профілактики криз чи інших небажаних явищ у фінансовому секторі вітчизняної економіки.

Особливість банківського сектору у тому, що кожний банк формує стратегію свого розвитку та інфраструктуру фінансового обслуговування клієнтів, керуючись суто мікроекономічними міркуваннями, але ж час від часу створюються макроекономічні умови, в яких діють як самі банки, так і решта учасників ринку. З іншого боку, на стан банківської системи впливає ситуація у реальному секторі економіки, зміна політичних орієнтирів держави та пріоритетів макроекономічного регулювання, що обмежує можливості надання банками своїх послуг. Врешті стабільність банківського сектору залежить від фінансового стану кожного окремого банку та його здатності динамічно розвиватися, що великою мірою зумовлюється макроекономічною стабільністю, наявністю ринкової інфраструктури та забезпечується дотриманням певних корпоративних засад ведення банківського бізнесу, які формуються в самій системі за активної участі центрального і комерційних банків. Науковцями запропоновано багато визначень фінансової стабільності й нестабільності, які відповідають різним етапам та умовам розвитку фінансових ринків і секторів та з різним ступенем точності й деталізації пояснюють природу цього явища.

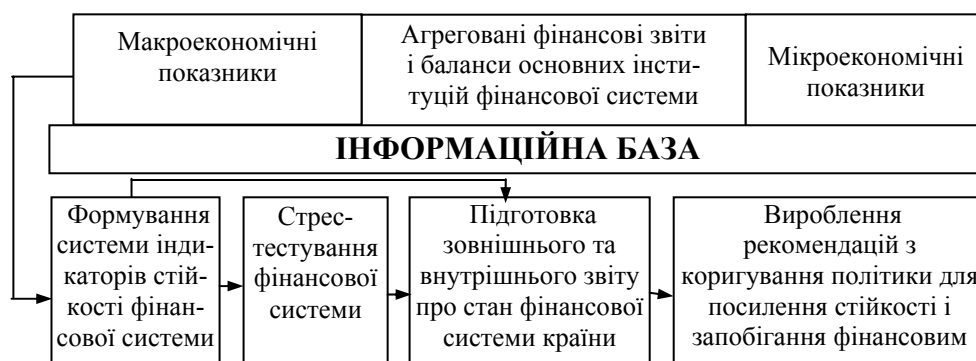
Президент Центрального банку Нідерландів Ноут Веллінк зазначає, що "за стійкої фінансової системи можна ефективно розміщувати ресурси та абсорбувати шоки, уникаючи руйнівного впливу на реальну економіку. Крім того, сама система не повинна бути джерелом шоків. Тому наше визначення охоплює ті гроші, які функціонують належним чином як засіб платежу та розрахункова одиниця, і фінансову систему, яка має адекватно виконувати функцію мобілізації заощаджень, диверсифікації ризиків і перерозподілу ресурсів" [3, с. 40].

На думку В. Зінченка, який досліджував стабільність функціонування банківських систем, "стійкість... – це такий стан банківської системи, при якому реалізується сутність і призначення банківської системи в економіці, адекватно і ефективно виконуються її функції, а також забезпечується спроможність відновлювати цей стан після будь-яких відхилень від безпечних параметрів, викликаних дією кризових моментів" [4, с. 84].

Голова Банку міжнародних розрахунків Ендрю Крокет визначає "фінансову стійкість як відсутність нестійкості... стану, в якому економічна діяльність потенційно послаблює коливання цін на фінансові активи чи неспроможність фінансових установ відповідати за договірними зобов'язаннями" [3, с. 41].

Фахівці Інституту економіки перехідного періоду визначають поняття стабільності через фактори, які впливають на стан фінансової системи і можуть вивести її з рівноваги, а саме: банківські паніки, безвідповідальна поведінка банків, асиметрія інформації, ефект зараження та коливання цін активів на фінансових ринках [5, с.10].

З огляду на це кожна держава прагне створити програму антикризового регулювання економіки. Саме аналіз стійкості фінансової системи дає змогу знайти відповіді на широкий спектр питань, пов'язаних із цією проблемою. Слід відзначити, більшість країн, що розвиваються, обмежуються лише аналізом стану банківської системи, тоді як у розвинених країнах основна функція індикаторів фінансової стійкості полягає у знаходженні вірогідних напрямів впливу економічних ризиків, тому вони працюють над створенням систем комплексного моніторингу фінансового сектору економіки. Ініціатором узагальнення досліджень у цій сфері є МВФ та група Світового банку. Саме за їх підтримки у 1999 р. започатковано Програму оцінки фінансового сектору (FSAP). Її головна мета – діагностика стану фінансових систем країн світу й запобігання впливу на них як внутрішніх, так і зовнішніх шоків. Завдяки FSAP аналізується широке коло питань, пов'язаних з оцінкою стійкості фінансової системи як у коротко-, так і в середньостроковому періодах. Фахівці МВФ запропонували стандартну структуру аналізу стану фінансової системи (*рисунком*).

Алгоритм аналізу стану фінансової системи

Розроблені та запропоновані МВФ для оцінки стабільності фінансового сектору індикатори характеризують поточний стан і надійність фінансових установ та їх корпоративних індивідуальних контрагентів. Вони містять агреговані дані за групами установ, а також представницькі показники щодо ринків, на яких фінансові установи здійснюють свої операції [6]. Програми оцінки складаються з таких ключових елементів:

- аналіз структури, якості та механізмів функціонування фінансової системи;
- оцінка ступеня важливості фінансового сектору країни;
- визначення механізмів державного управління, що передбачають, з одного боку, обмеження впливу шоків фінансової системи на макроекономічну стабільність, а з іншого – спроможність цієї системи обмежити вплив макроекономічних шоків на кон'юнктуру фінансових ринків;
- оцінка можливості і ступеня впливу на фінансову систему різних шоків і подальшого впливу ситуації у фінансовому секторі на соціально-економічну систему в цілому;
- розробка напрямів еволюції системи фінансової безпеки країни та запобігання кризам.

Аналіз системи індикаторів стабільності фінансового сектору, розробленої МВФ, та досвід її практичного використання свідчать, що вона має як певні позитивні риси, так і недоліки.

Основні позитивні риси:

- введення в широку практику сигнального підходу, який передбачає періодичний розрахунок і регулярний моніторинг показників на кварталній та річній основі;
- застосування системного підходу дало змогу відобразити особливості функціонування різних секторів, зокрема ринку нерухомості та фондового ринку, що виявилось дуже актуальним і своєчасним, з огляду на кредитну кризу в США у 2007 р. та кризу фондового ринку на початку 2008 р.;

- побудова системи індикаторів та розробка критеріїв відбору показників;
- урахування структурних змін, зокрема через галузеву та секторальну структуру кредитування, а також через характеристику структури активів інших фінансових корпорацій.

Недоліки:

- значну частину показників, як свідчить вітчизняний досвід, або неможливо, або вкрай складно розрахувати, спираючись на наявні статистичні дані;
- занадто широкий спектр показників, унаслідок чого вони дублюють один одного;
- існує проблема порівнянності даних різних країн, а також порівнянності певних показників за секторами, групами, організаційними формами окремих установ;
- бракує граничних, нормативних значень запропонованих показників, що пояснюється різними економічними умовами в різних країнах.

Результати опитувань національних регуляторів щодо важливості використання окремих індикаторів фінансової стабільності, запропонованих МВФ, доводять, що лише незначна частина показників може бути використана для узагальнюючої характеристики зазначених процесів. З усього переліку індикаторів, а їх майже 40, найвищі оцінки одержали лише одинадцять показників, і тільки три із них: коефіцієнт адекватності капіталу, відношення недіючих кредитів до сукупних активів і відношення недіючих кредитів (без урахування резервів) до сукупних активів, на думку респондентів, мали суттєву оцінку – 3.8–3.9 бали (за чотирибальною шкалою). Власне, й автори настанов МВФ визнають недосконалість запропонованих індикаторів [6].

У тематичних публікаціях, які висвітлюють питання аналізу поточного стану фінансової системи і його прогнозування, наголошується, що створення систем оцінки фінансового сектору загалом і банківського зокрема є частиною політики центральних банків, спрямованої на підвищення їх відкритості і прозорості та інформування учасників ринку щодо можливості впливу на них потенційних ризиків.

Банк Англії аналізує стан банківської системи та прогнозує фінансову стійкість за допомогою методик RATE і TRAM. Аналізуються не лише дані щодо діяльності банків і фінансових компаній, а й низка макроекономічних показників, які характеризують стан грошово-кредитного ринку, платіжного балансу, рівень заощаджень та інвестицій.

Норвегія використовує структурну модель аналізу фінансової стійкості. Із цієї моделі випливає загальний фінансовий прогноз, що забезпечує інформацією для оцінки кредитоспроможності фірм та домогосподарств і якості кредитного портфеля банку. Аналіз також

містить модель класифікації ризиків, де фірми групуються залежно від частки власного фінансування, рівня власного капіталу та ліквідності. Звіт ґрунтується на аналізі трендових значень індикаторів фінансової стійкості. До їх складу входять: зміна різниці між доходами за акціями банківського сектору та облігаціями уряду, коливання вартості акцій банків, обмеження щодо купівлі-продажу його акцій і платоспроможність банків.

У Німеччині система моніторингу стану фінансового ринку побудована на основі коефіцієнтного аналізу банківської системи (BAKIS), яка передбачає близько 50 коефіцієнтів, що дає змогу оцінити кредитні та ринкові ризики у банківській системі.

Об'єктами аналізу фінансової стійкості банківської системи Австрії є трендові показники прибутковості, достатності капіталу й ліквідності. Звіт про стан фінансової стійкості ґрунтується на вивченні впливу ринкових ризиків на банківську систему, індикаторах стабільності корпорацій, домогосподарств та інших нефінансових установ. Об'єкти аналізу фінансової стійкості й корпоративного сектору та сектору домашніх господарств – показники збільшення заборгованості, кількості підприємств-банкрутів, темпів зростання емісії акцій, частки домогосподарств на ринку фінансових інструментів.

У банку Італії створено систему дистанційного аналізу фінансової стійкості банківської системи, яка не лише визначає її поточний стан, а й імітує вплив таких зовнішніх шоків, як несподіваний відплив депозитів, зростання питомої ваги простроченої заборгованості клієнтів.

При аналізі фінансової стійкості у Фінляндії використовуються такі індикатори: прибутковість, рівень доходів і витрат, адекватність капіталу, якість наданих позик, показники зростання економічних ризиків. Ці індикатори застосовуються як для оперативного, так і для довгострокового аналізу.

Таким чином, системи аналізу фінансового сектору в різних країнах мають свої особливості. І хоча інформаційна наповненість та аналітичні інструменти істотно відрізняються, основна спрямованість залишається незмінною – отримання інформації про стан окремих суб'єктів і на цій базі визначення стану фінансової системи та встановлення загроз її стабільності з боку зовнішніх або внутрішніх факторів. Слід відзначити, що крім розглянутих загальних методик оцінки стійкості фінансового чи банківського сектору, в економічній літературі запропоновано цілу низку механізмів і систем індикаторів для оцінки окремих напрямів економічної діяльності. Зокрема, широко відома система показників оцінки боргового навантаження на країну, розроблена фахівцями Світового банку [7], практичний інтерес становить система індикаторів економічної безпеки країни [8] тощо.

Зважаючи на те, що нині банківська система України є найпотужнішим учасником вітчизняного ринку фінансових послуг, а її діяль-

ність суттєво впливає як на загальне становище фінансових ринків, так і на стратегії учасників цих ринків, Національний банк із метою оцінки рівня й динаміки зовнішнього боргового навантаження та моніторингу використання зовнішніх кредитів і позик, розробив власну систему індикаторів. Вона складається з 18 показників і досить повно відображає ризики, на які можуть наражатися банківська й фінансова системи України:

- чисті прямі іноземні інвестиції до ВВП (%);
- зовнішній фінансовий леверидж;
- дефіцит поточного рахунку платіжного балансу до ВВП (%);
- валовий зовнішній борг та його основні складові (млн доларів США);
- строкова структура валового зовнішнього боргу (%);
- структура валового зовнішнього боргу в розрізі основних позичальників (%);
- валовий зовнішній борг до обсягу експорту товарів та послуг (%);
- валовий зовнішній борг до ВВП (%);
- погашення та обслуговування валового зовнішнього боргу до експорту товарів та послуг (%);
- міжнародні резерви до ВВП (%);
- валовий зовнішній борг до міжнародних резервів (%);
- короткостроковий зовнішній борг до міжнародних резервів (%);
- міжнародні резерви мінус державний та державний гарантований борг до ВВП (%);
- міжнародні резерви мінус державний та державний гарантований борг, мінус короткостроковий зовнішній борг до ВВП (%);
- короткостроковий зовнішній борг плюс поточний рахунок платіжного балансу до міжнародних резервів (%);
- короткостроковий зовнішній борг плюс поточний рахунок платіжного балансу плюс чисті прямі іноземні інвестиції до міжнародних резервів (%);
- міжнародні резерви в місяцях майбутнього імпорту товарів та послуг;
- інші індикаторі, що характеризують стійкість економіки до зовнішніх шоків.

Зазначені індикатори визначаються за методологією МВФ, викладеною у Довіднику з компіляції індикаторів фінансової стабільності (2006). Ця система є першою в нашій країні офіційною системою показників для оцінки зовнішніх фінансових ризиків і ризиків банківських установ.

Наголошуючи на важливому методологічному і практичному значенні цієї розробки, слід відзначити й певні неузгодженості. Наприклад, не завжди зрозуміло, який економічний зміст мають деякі

показники; крім того ця методика не дає нормативних значень, що певною мірою знижує її практичне значення; динаміка окремих показників є взаємозалежною, а тому в загальній системі вони лише доповнюватимуть один одного; деякі індикатори можна розраховувати за різними методиками тощо. У цілому запропонована система індикаторів є доволі повною і враховує накопичений досвід, зокрема, розробки фахівців Світового банку та вітчизняних науковців. Однак вона не дає індикативних (нормативних) значень, що певною мірою знижує її практичне значення.

Таким чином, узагальнюючи існуючу практику та досвід, слід зазначити: вибір об'єктів і методів проведення дослідження стійкості фінансової системи залежить від особливостей фінансового сектору країни та визнаних у ній підходів до управління економікою, від структури фінансової системи залежить також і перелік основних ризиків. Тому, незважаючи на наявність певних позитивних оцінок, більшість показників – індикаторів фінансової стабільності, запропонованих МВФ та використовуваних у розвинених країнах світу неспроможні адекватно відображати таку складну і внутрішньо суперечливу категорію, як стабільність фінансового сектору в нашій країні. Це спричинено довільним використанням фінансових показників без урахування конкретних умов розвитку економічних процесів і взаємозв'язків між окремими показниками. Дослідження у сфері обґрунтування системи показників фінансової стабільності в Україні мають проводитися за такими головними напрямками:

- визначення моделі системи оцінки фінансової стійкості, що відповідає особливостям економічного розвитку України;
- адаптація світового досвіду використання системи оцінки фінансової стійкості економіки як елемента системи управління вітчизняною економікою;
- розробка науково обґрунтованих підходів щодо практичного застосування комплексу інструментальних засобів оцінювання фінансової стійкості економіки для системного планування, управління та контролю за фінансовою системою країни.

Основною метою розробки та поширення індикаторів фінансової стабільності в Україні має бути запобігання небажаним з позицій держави та великих системоутворюючих суб'єктів подіям на фінансових ринках. Внаслідок цього критеріями відбору показників повинні бути: рівень ліквідності, доходність, керованість, рівень ризику фінансових установ і фінансових ринків. Крім цього, впровадження системи оцінки стану фінансової системи потребує: уточнення переліку індикаторів фінансової стійкості та їх граничних значень; визначення необхідності стрес-тестування фінансової системи і в разі необхідності – знаходження найоптимальнішого типу та методу проведення узгодження форми звітності; розбудови елементів системи раннього попередження

фінансових криз, як логічного продовження функціонування системи оцінки стійкості фінансової системи. Можна стверджувати, що для вітчизняних умов найприйнятнішими індикаторами фінансової стабільності є: структура кредитування, зокрема частка споживчих кредитів, кредитів у іноземній валюті та іпотечних кредитів; обсяги зовнішніх запозичень фінансового і нефінансового секторів; показники глибини фінансових ринків і ліквідності фінансових установ; індекс фондового ринку. На сучасному етапі постійне спостереження за фінансовим станом банківської системи є важливим напрямом, інформаційно-аналітичною складовою звітності центральних банків світу. Отже, вдосконалення діяльності НБУ із метою забезпечення стабільності функціонування фінансової системи країни найближчим часом повинне здійснюватися на основі:

- підвищення оперативності механізмів грошово-кредитної політики щодо підтримання ліквідності;
- посилення міжнародного співробітництва у сфері антикризового управління;
- удосконалення національних і транснаціональних механізмів роботи зі слабкими та проблемними банками;
- розширення переліку об'єктів забезпечення, строків рефінансування.

Підвищення ефективності функціонування фінансового сектору та його стабільності – єдине взаємопов'язане завдання. Як наслідок у разі незмінності чи збільшення рівня ліквідності, дохідності і зниження ризиків фінансові ринки й фінансові установи будуть керованими і функціонуватимуть стабільно, в іншому разі, залежно від рівня та характеру змін, ситуація буде нестабільною. "Країнам із розвинутою економікою, – зазначають автори прогнозу перспектив розвитку європейської економіки, – потрібно підвищувати ефективність і стабільність фінансових секторів; країнам із ринками, що формуються і переживають процеси конвергенції, слід ретельніше управляти процесами стрімкого поглиблення фінансових ринків; решті країн із ринками, що формуються, необхідно забезпечити подальший розвиток своїх фінансових систем" [9].

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, слід зазначити, що впродовж найближчих років процеси фінансової глобалізації збережуть свою динаміку, тому проблеми забезпечення стабільності світових фінансових ринків і банківських систем залишаться актуальними на довгострокову перспективу для багатьох країн світу. Загалом вітчизняна практика управління стабільністю функціонування фінансового сектору та побудови системи оцінки фінансової стійкості повинна враховувати рекомендації Форуму фінансової стабільності та Міжнародного валютного фонду [10], які передбачають:

по-перше, підвищення прозорості діяльності фінансових установ, зниження рівня невизначеності та зміцнення довіри інвесторів і насе-

лення до фінансово-кредитних установ та фінансових ринків. Для цього потрібно вдосконалити методи розкриття учасниками ринку інформації про ризики; здійснити перехід вітчизняних установ фінансового сектору на використання міжнародних стандартів бухгалтерського обліку й фінансової звітності; оприлюднити стратегії банківських установ щодо управління ліквідністю; зміцнити методологічні та методичні засади і підходи щодо моніторингу та попередження фінансових криз, посилення незалежності та відповідальності національних наглядових органів;

по-друге, посилення пруденційного нагляду за якістю капіталу фінансових установ, ліквідністю й ризиками. Основні рекомендації полягають у необхідності своєчасного запровадження порядку розрахунку капіталу відповідно до Стовпа I Базелю II, вдосконалення оцінки рівня достатності та підвищення вимог до капіталу; посилення нагляду за управлінням ризиками;

по-третє, наявність у центральних банків достатньої інформації для оцінки надійності окремих банків і забезпечення контролю з боку наглядових органів за системами управління ризиком ліквідності;

по-четверте, врахування рівня концентрації та структури джерел зовнішнього фінансування, широке використання стрес-тестування за сценаріями неліквідності фінансування;

по-п'яте, збільшення ролі та вдосконалення використання кредитних рейтингів, забезпечення їх прозорості й повноти розкриття інформації; підвищення якості та вдосконалення організації процесу рейтингування.

Отже, є всі підстави для активізації дослідницьких робіт стосовно розробки, розвитку та систематизації підходів до оцінки стійкості фінансової системи та економіки України загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бьюкенен Дж. Сочинения / Бьюкенен Дж. — М. : Таурис Альфа, 1997. — Т. 1. — С. 560.
2. Міщенко С. Критерії та показники оцінки стабільності функціонування фінансового сектору / Міщенко С. // Вісн. НБУ. — 2008. — № 9. — С. 36.
3. Houben A. Toward a Framework for Safeguarding Financial Stability / Aerd Houben, Jan Kakes, Garry Schinasil. — IMF Working Paper WP/04/101. — June 2004. — P. 38–42.
4. Зінченко В. О. Сутність і поняття стійкості банківської системи / В. О. Зінченко // Вісн. УАБС. — 2007. — № 2 (23). — С. 83–86.
5. Некоторые подходы к разработке системы индикаторов мониторинга финансовой стабильности. — М. : Ин-т экономики переходного периода, 2006. — С. 9–13.
6. Показатели финансовой устойчивости : руководство по составлению. — Вашингтон : МВФ, 2007. — 312 с.

ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА

7. *Федякина Л. Н.* Международные финансы / Федякина Л. Н. — СПб. : Питер, 2005. — 560 с.
8. *Александров В. В.* Финансово-кредитная система как фактор экономической безопасности транзитивного общества / В. В. Александров, Г. В. Задорожный, Е. Е. Юрченко. — Х. : Харьк. нац. ун-т им. В. Н. Каразина, 2002. — 235 с.
9. *Перспективы* развития мировой экономики: Европа. — Вашингтон : Междунар. валют. фонд, 2007. — 63 с.
10. *Global Financial Stability Report. Containing Systemic Risks and Restoring Financial Soundness.* — Washington : International Monetary Fund. — April 2008. — 192 p.